

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (δέκατο τμήμα)

της 15ης Μαρτίου 2018*

«Προδικαστική παραπομπή – Κοινωνική ασφάλιση των διακινούμενων εργαζομένων – Κανονισμός (ΕΟΚ) 1408/71 – Άρθρα 12, 46α έως 46γ – Παροχές της ίδιας φύσεως – Έννοια – Κανόνας που απαγορεύει τη σώρευση – Έννοια – Προϋποθέσεις – Εθνικός κανόνας που προβλέπει συμπλήρωμα συντάξεως ολικής μόνιμης ανικανότητας για τους εργαζομένους που συμπλήρωσαν τουλάχιστον το 55ο έτος – Αναστολή της καταβολής του συμπληρώματος σε περίπτωση εργασίας ή λήψεως συντάξεως γήρατος»

Στην υπόθεση C-431/16,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Tribunal Superior de Justicia de Castilla y León (ανώτερο δικαστήριο της Καστίλλης και Λεόν, Ισπανία) με απόφαση της 11ης Μαΐου 2016, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 2 Αυγούστου 2016, στο πλαίσιο της δίκης

Instituto Nacional de la Seguridad Social (INSS),

Tesorería General de la Seguridad Social (TGSS)

κατά

José Blanco Marqués,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (δέκατο τμήμα),

συγκείμενο από τους E. Levits, πρόεδρο τμήματος, M. Berger και F. Biltgen (εισηγητή), δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: E. Tanchev

γραμματέας: L. Carrasco Marco, διοικητική υπάλληλος,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 13ης Σεπτεμβρίου 2017,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

- το Instituto Nacional de la Seguridad Social (INSS) και το Tesorería General de la Seguridad Social (TGSS), εκπροσωπούμενα από τον A. Trillo García και την M. Baró Pazos, letrados,
- η Ισπανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τη V. Ester Casas,
- η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από την L. Lozano Palacios και τον D. Martin,

* Γλώσσα διαδικασίας: η ισπανική.

κατόπιν της αποφάσεως που έλαβε, αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα, να εκδικάσει την υπόθεση χωρίς ανάπτυξη προτάσεων,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία των άρθρων 4, 12 και 46α έως 46γ του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1971, περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης στους μισθωτούς, στους μη μισθωτούς και στα μέλη των οικογενειών τους που διακινούνται εντός της Κοινότητας, όπως τροποποιήθηκε και επικαιροποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΚ) 118/97 του Συμβουλίου, της 2ας Δεκεμβρίου 1996 (ΕΕ 1997, L 28, σ. 1), ως έχει μετά την τροποποίησή του από τον κανονισμό (ΕΚ) 592/2008 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Ιουνίου 2008 (ΕΕ 2008, L 177, σ. 1) (στο εξής: κανονισμός 1408/71), καθώς και των άρθρων 3, 10 και 53 έως 55 του κανονισμού (ΕΚ) 883/2004 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, για τον συντονισμό των συστημάτων κοινωνικής ασφάλειας (ΕΕ 2004, L 166, σ. 1).
- 2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ, αφενός, του Instituto Nacional de la Seguridad Social (INSS) (Εθνικού Ιδρύματος Κοινωνικής Ασφάλισης, Ισπανία, στο εξής: INSS) και του Tesorería General de la Seguridad Social (TGSS) (Γενικού Ταμείου Κοινωνικής Ασφάλισης, Ισπανία, στο εξής: TGSS) και, αφετέρου, του José Blanco Marqués, όσον αφορά την απόφαση του INSS να αναστείλει την καταβολή στον J. Blanco Marqués του συμπληρώματος συντάξεως ολικής μόνιμης ανικανότητας διότι έλαβε ελβετική σύνταξη γήρατος.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

- 3 Κατά την εικοστή πρώτη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού 1408/71, είναι απαραίτητη, «για να προστατεύονται οι διακινούμενοι εργαζόμενοι και οι επιζώντες τους κατά την υπερβολικά αυστηρή εφαρμογή των εθνικών ρητρών μείωσης, αναστολής ή κατάργησης, [...] η προσθήκη διατάξεων οι οποίες θα θέτουν αυστηρούς όρους για την εφαρμογή αυτών των ρητρών».
- 4 Κατά το άρθρο 1, στοιχείο ι', του κανονισμού αυτού, ο όρος «νομοθεσία» προσδιορίζει, για κάθε κράτος μέλος, «τους υφιστάμενους ή μελλοντικούς νόμους, τις κανονιστικές πράξεις, κανονισμούς και κάθε άλλο μέτρο εφαρμογής, που αφορούν τους κλάδους και τα συστήματα κοινωνικής ασφάλισης [...]».
- 5 Το άρθρο 4 του εν λόγω κανονισμού, με τίτλο «Πεδίο εφαρμογής καθ' ύλην», ορίζει, στην παράγραφο 1, τα εξής:

«Ο παρών κανονισμός ισχύει για όλες τις νομοθεσίες που αφορούν τους ακόλουθους κλάδους κοινωνικής ασφάλισης:

- α) παροχές ασθενείας και μητρότητας·
- β) παροχές αναπηρίας, περιλαμβανομένων εκείνων που προορίζονται για τη διατήρηση ή βελτίωση της ικανότητας βιοπορισμού·
- γ) παροχές γήρατος·

- δ) παροχές επιζώντων·
- ε) παροχές εργατικών ατυχημάτων και επαγγελματικών ασθενειών·
- στ) επιδόματα λόγω θανάτου·
- ζ) παροχές ανεργίας·
- η) οικογενειακές παροχές.»
- 6 Το άρθρο 12 του ίδιου κανονισμού, με τίτλο «Απαράδεκτο σωρεύσεως των παροχών», ορίζει τα εξής:
- «1. Ο παρών κανονισμός δεν δύναται να παρέχει ή να διατηρεί δικαίωμα λήψεως περισσότερων παροχών της ίδιας φύσεως που αφορούν την ίδια περίοδο υποχρεωτικής ασφάλισης. Η διάταξη αυτή δεν ισχύει επί παροχών αναπηρίας, γήρατος, θανάτου (συντάξεις) ή επαγγελματικής ασθενείας που καταβάλλονται από τους φορείς δύο ή περισσότερων κρατών μελών, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 41, του άρθρου 43 παράγραφοι 2 και 3, των άρθρων 46, 50 και 51 ή του άρθρου 60 παράγραφος 1 στοιχείο β).
2. Οι ρήτρες μειώσεως, αναστολής ή καταργήσεως που προβλέπονται από τη νομοθεσία κράτους μέλους σε περίπτωση σωρεύσεως μιας παροχής με άλλες παροχές κοινωνικής ασφάλισης ή με άλλα εισοδήματα πάσης φύσεως, εφαρμόζονται εις βάρος του δικαιούχου, εφόσον δεν ορίζεται άλλως στον παρόντα κανονισμό, ακόμα και αν πρόκειται περί παροχών που αποκτήθηκαν δυνάμει της νομοθεσίας άλλου κράτους μέλους ή περί εισοδημάτων που αποκτήθηκαν στο έδαφος άλλου κράτους μέλους.
3. Οι διατάξεις περί μειώσεως, αναστολής ή καταργήσεως που προβλέπονται από τη νομοθεσία κράτους μέλους, σε περίπτωση κατά την οποία ο δικαιούχος παροχών αναπηρίας ή πρόωρων παροχών γήρατος ασκεί επαγγελματική δραστηριότητα, εφαρμόζονται σε βάρος του δικαιούχου αυτού, ακόμη και αν ασκεί τη δραστηριότητά του στο έδαφος άλλου κράτους μέλους.
- [...]»
- 7 Το άρθρο 46 του κανονισμού 1408/71 προβλέπει τα εξής:
- «1. Όταν οι προϋποθέσεις που απαιτούνται από τη νομοθεσία κράτους μέλους όσον αφορά το δικαίωμα παροχών πληρούνται, χωρίς να είναι απαραίτητο να εφαρμοστεί το άρθρο 45 ούτε το άρθρο 40 παράγραφος 3, εφαρμόζονται οι ακόλουθοι κανόνες:
- α) ο αρμόδιος φορέας υπολογίζει το ποσό της οφειλόμενης παροχής το οποίο οφείλεται:
- i) αφενός, δυνάμει μόνο των διατάξεων της νομοθεσίας που εφαρμόζει·
- ii) αφετέρου, κατ' εφαρμογή της παραγράφου 2·
- [...]».
- 8 Το άρθρο 46α του κανονισμού αυτού, με τίτλο «Γενικές διατάξεις σχετικές με τις ρήτρες μειώσεως, αναστολής ή καταργήσεως που εφαρμόζονται στις παροχές αναπηρίας γήρατος ή επιζώντων, δυνάμει των νομοθεσιών των κρατών μελών», ορίζει τα εξής:
- «1. Ως σωρεύσεις παροχών της ίδιας φύσεως νοούνται, κατά την έννοια του παρόντος κεφαλαίου: όλες οι σωρεύσεις παροχών αναπηρίας, γήρατος και επιζώντων που υπολογίζονται ή χορηγούνται βάσει των περιόδων ασφάλισης ή/και κατοικίας που έχουν πραγματοποιηθεί από ένα και το αυτό πρόσωπο.

2. Ως σωρεύσεις παροχών διαφορετικής φύσεως νοούνται, κατά την έννοια του παρόντος κεφαλαίου: όλες οι σωρεύσεις παροχών που δεν μπορούν να θεωρηθούν ως σωρεύσεις της ίδιας φύσεως κατά την έννοια της παραγράφου 1.
3. Για την εφαρμογή των ρητρών μείωσης, αναστολής ή καταργήσεως που προβλέπονται από τη νομοθεσία ενός κράτους μέλους σε περίπτωση σωρεύσεως παροχής αναπηρίας, γήρατος ή επιζώντων με παροχή της ίδιας φύσεως ή διαφορετικής φύσεως ή με άλλα εισοδήματα, εφαρμόζονται οι ακόλουθοι κανόνες:
- α) οι παροχές που αποκτώνται δυνάμει της νομοθεσίας άλλου κράτους μέλους ή άλλα εισοδήματα που αποκτώνται σε άλλο κράτος μέλος λαμβάνονται υπόψη μόνο εφόσον στη νομοθεσία του πρώτου κράτους μέλους προβλέπεται ότι λαμβάνονται υπόψη οι παροχές ή τα εισοδήματα που αποκτήθηκαν στο εξωτερικό·
 - β) λαμβάνεται υπόψη το ποσό των παροχών που πρέπει να καταβληθεί από άλλο κράτος μέλος πριν από την αφαίρεση του φόρου, των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης και των λοιπών ατομικών κρατήσεων·
 - γ) δεν λαμβάνονται υπόψη τα ποσά των παροχών που έχουν αποκτηθεί δυνάμει της νομοθεσίας άλλου κράτους μέλους οι οποίες χορηγούνται βάσει προαιρετικής ασφάλισης ή προαιρετικής συνεχίσεως της ασφάλισης·
 - δ) όταν, δυνάμει της νομοθεσίας ενός μόνο κράτους μέλους, εφαρμόζονται διατάξεις περικοπής, αναστολής ή κατάργησης λόγω του ότι ο ενδιαφερόμενος λαμβάνει παροχές της ίδιας ή άλλης φύσης, οι οποίες απορρέουν από τη νομοθεσία άλλων κρατών μελών ή άλλα εισοδήματα κτηθέντα στο έδαφος άλλων κρατών μελών, η μείωση της παροχής, που απορρέει από τη νομοθεσία του πρώτου κράτους μέλους, μπορεί να φθάσει μόνο μέχρι του ύψους των παροχών που απορρέουν από τη νομοθεσία των άλλων κρατών μελών [ή των εισοδημάτων] που έχουν αποκτηθεί στο έδαφος των άλλων κρατών μελών.»
- 9 Κατά το άρθρο 46β του εν λόγω κανονισμού, με τίτλο «Ειδικές διατάξεις που εφαρμόζονται σε περίπτωση σωρεύσεως παροχών της ίδιας φύσεως οι οποίες οφείλονται δυνάμει της νομοθεσίας δύο ή περισσότερων κρατών μελών»:
- «1. Οι ρήτρες μείωσης, αναστολής ή καταργήσεως, που προβλέπονται από τη νομοθεσία ενός κράτους μέλους, δεν εφαρμόζονται σε παροχή που υπολογίζεται σύμφωνα με το άρθρο 46 παράγραφος 2.
2. Οι ρήτρες μείωσης, αναστολής ή καταργήσεως, που προβλέπονται από τη νομοθεσία κράτους μέλους, εφαρμόζονται για παροχή που έχει υπολογιστεί σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 46 παράγραφος 1 στοιχείο α) σημείο i μόνον υπό την προϋπόθεση ότι πρόκειται:
- α) είτε για παροχή της οποίας το ποσό είναι ανεξάρτητο από τη διάρκεια των περιόδων ασφάλισης ή κατοικίας που έχουν πραγματοποιηθεί, και η οποία αναφέρεται στο παράρτημα IV μέρος Δ
 - ή
- [...]
- Οι παροχές και οι συμφωνίες που αναφέρονται στα στοιχεία α) και β) αναγράφονται στο παράρτημα IV μέρος Δ.»

- 10 Ο κανονισμός 1408/71 καταργήθηκε και αντικαταστάθηκε, από 1ης Μαΐου 2010, από τον κανονισμό 883/2004. Ωστόσο, δυνάμει του άρθρου 90, παράγραφος 1, του τελευταίου αυτού κανονισμού, ο κανονισμός 1408/71 παρέμεινε σε ισχύ και συνέχισε να παράγει έννομα αποτελέσματα για τους σκοπούς «της Συμφωνίας για τον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο[της 2ας Μαΐου 1992 (ΕΕ 1994, L 1, σ. 3)] και της Συμφωνίας μεταξύ της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και των κρατών μελών της, αφενός, και της Ελβετικής Συνομοσπονδίας, αφετέρου, για την ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων[που υπογράφηκε στις 21 Ιουνίου 1999 στο Λουξεμβούργο και εγκρίθηκε εξ ονόματος της Ευρωπαϊκής Κοινότητας με την απόφαση 2002/309/ΕΚ, Ευρατόμ του Συμβουλίου και της Επιτροπής σχετικά με τη συμφωνία επιστημονικής και τεχνολογικής συνεργασίας, της 4ης Απριλίου 2002, για τη σύναψη επτά συμφωνιών με την Ελβετική Συνομοσπονδία (ΕΕ 2002, L 114, σ. 1, στο εξής: Συμφωνία ΕΚ-Ελβετίας] και άλλων συμφωνιών που περιέχουν παραπομπή στον κανονισμό (ΕΟΚ) αριθ. 1408/71, έως ότου οι εν λόγω συμφωνίες τροποποιηθούν, υπό το πρίσμα του παρόντος κανονισμού».
- 11 Το άρθρο 8 της Συμφωνίας ΕΚ-Ελβετίας ορίζει τα εξής:
- «Τα συμβαλλόμενα μέρη ρυθμίζουν, σύμφωνα με το παράρτημα ΙΙ, τον συντονισμό των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης με στόχο να εξασφαλίσουν ιδίως:
- α) την ισότητα μεταχείρισης·
 - β) τον καθορισμό της εφαρμοστέας νομοθεσίας·
 - γ) τον συνυπολογισμό όλων των περιόδων που λαμβάνονται υπόψη από τις διάφορες εθνικές νομοθεσίες, για την κτήση και τη διατήρηση του δικαιώματος προς λήψη παροχής, όπως και για τον υπολογισμό του ύψους αυτών·
 - δ) την καταβολή των παροχών στα πρόσωπα που διαμένουν στην επικράτεια των συμβαλλομένων μερών·
 - ε) τη διοικητική αλληλοβοήθεια και συνεργασία μεταξύ των αρχών και των θεσμικών οργάνων.»
- 12 Το άρθρο 20 της Συμφωνίας ΕΚ-Ελβετίας ορίζει τα εξής:
- «Αν δεν υπάρχει αντίθετη διάταξη στο παράρτημα ΙΙ, οι διμερείς συμφωνίες για την κοινωνική ασφάλιση μεταξύ της Ελβετίας και των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας αναστέλλονται αμέσως μετά τη θέση σε ισχύ της παρούσας συμφωνίας εφόσον το ίδιο θέμα διέπεται από την παρούσα συμφωνία.»
- 13 Το παράρτημα ΙΙ της Συμφωνίας ΕΚ-Ελβετίας, για τον συντονισμό των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης, προβλέπει στο άρθρο 1 τα εξής:
- «1. Τα συμβαλλόμενα μέρη συμφωνούν να εφαρμόζουν μεταξύ τους, στον τομέα του συντονισμού των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης, τις κοινοτικές πράξεις στις οποίες γίνεται αναφορά όπως ίσχυαν κατά τον χρόνο υπογραφής της Συμφωνίας και όπως αυτές τροποποιήθηκαν από το τμήμα Α του παρόντος παραρτήματος ή από αντίστοιχους κανόνες.
2. Ο όρος “Κράτος(-η) μέλος(-η)” που εμφανίζεται στις πράξεις στις οποίες γίνεται αναφορά στο τμήμα Α του παρόντος παραρτήματος θεωρείται ότι υποδηλώνει, εκτός από τα κράτη που καλύπτονται από τις εν λόγω κοινοτικές πράξεις, και την Ελβετία.»
- 14 Το τμήμα Α του παραρτήματος αυτού παραπέμπει, μεταξύ άλλων, στον κανονισμό 1408/71.

- 15 Το παράρτημα II της Συμφωνίας ΕΚ-Ελβετίας επικαιροποιήθηκε με την απόφαση 1/2012 της Μεικτής Επιτροπής που συστάθηκε βάσει της συμφωνίας μεταξύ της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και των κρατών μελών της, αφενός, και της Ελβετικής Συνομοσπονδίας, αφετέρου, για την ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων, της 31ης Μαρτίου 2012 (ΕΕ 2012, L 103, σ. 51).
- 16 Το παράρτημα II όπως τροποποιήθηκε, τέθηκε σε ισχύ την 1η Απριλίου 2012, και παραπέμπει πλέον στον κανονισμό 883/2004, αλλά επίσης και στον κανονισμό 1408/71 «όταν γίνεται αναφορά [στον τελευταίο αυτό κανονισμό εντός του κανονισμού 883/2004] ή όταν πρόκειται για περιπτώσεις που αφορούν το παρελθόν».

Το ισπανικό δίκαιο

- 17 Τα άρθρα 136 και 137 του Ley General de la Seguridad Social (γενικού νόμου περί κοινωνικής ασφάλισης), στο κωδικοποιημένο κείμενο του νόμου αυτού που εγκρίθηκε με το Real Decreto Legislativo 1/1994 (βασιλικό νομοθετικό διάταγμα 1/1994), της 20ής Ιουνίου 1994 (BOE αριθ. 154, της 29ης Ιουνίου 1994, σ. 20658), όπως ίσχυε στην υπόθεση της κύριας δίκης (στο εξής: LGSS), προβλέπουν, για τους σκοπούς της κοινωνικής προστασίας σε περίπτωση ολικής μόνιμης ανικανότητας ασκήσεως του συνήθους επαγγέλματος, ισόβια σύνταξη με σκοπό την προστασία από την ανέχεια των εργαζομένων οι οποίοι, συνεπεία επαγγελματικής ή μη ασθένειας ή επαγγελματικού ή μη ατυχήματος, δεν είναι πλέον ικανοί να ασκούν το σύννηθες επάγγελμά τους, εξακολουθούν όμως να είναι ικανοί για την άσκηση άλλων επαγγελμάτων.

- 18 Κατά το άρθρο 139, παράγραφος 2, του LGSS:

«Η οικονομική παροχή που χορηγείται λόγω ολικής μόνιμης ανικανότητας έχει τον χαρακτήρα ισοβίου συντάξεως, η οποία κατ' εξαίρεση μπορεί να αντικατασταθεί από την παροχή κατ' αποκοπήν αποζημιώσεως σε περίπτωση που ο δικαιούχος δεν έχει συμπληρώσει το εξηκοστό έτος.

Οι εργαζόμενοι που κηρύσσονται σε καθεστώς ολικής μόνιμης ανικανότητας για την άσκηση του συνήθους επαγγέλματός τους λαμβάνουν τη σύνταξη που προβλέπεται στην προηγούμενη παράγραφο, προσαυξημένη κατά το ποσοστό που ορίζεται από την εφαρμοστέα ρύθμιση, όταν λόγω της ηλικίας τους, της ελλείψεως γενικής ή ειδικής κατάρτισεως και των κοινωνικών και εργασιακών περιστάσεων που επικρατούν στον τόπο κατοικίας τους τεκμαίρεται η δυσκολία ευρέσεως εργασίας σε τομέα διαφορετικό από εκείνο του προηγούμενου συνήθους επαγγέλματός τους.

[...]

- 19 Όπως προκύπτει από το άρθρο 6, παράγραφοι 1 έως 3, του Decreto 1646/1972 para la aplicación de la ley 24/1972, de 21 de junio, en materia de prestaciones del Régimen General de la Seguridad Social (διατάγματος 1646/1972 για την εφαρμογή του νόμου 24/1972, της 21ης Ιουνίου 1972, όσον αφορά τις παροχές του γενικού καθεστώτος κοινωνικής ασφάλισης), της 23ης Ιουνίου 1972 (στο εξής: διάταγμα 1646/1972), η σύνταξη λόγω ολικής μόνιμης ανικανότητας ασκήσεως του συνήθους επαγγέλματος προσαυξάνεται με συμπλήρωμα ίσο προς το 20 % της βάσης υπολογισμού που ελήφθη υπόψη για τον καθορισμό του ποσού της συντάξεως (στο εξής: συμπλήρωμα του 20 %), όταν ο εργαζόμενος έχει συμπληρώσει τουλάχιστον το 55ο έτος.
- 20 Ωστόσο, δεδομένου ότι δικαιολογητική βάση του συμπληρώματος αυτού είναι το ότι, κατά τεκμήριο, είναι ιδιαίτερα δύσκολο για τα άτομα ηλικίας τουλάχιστον 55 ετών να εξεύρουν εργασία σε επάγγελμα διαφορετικό από εκείνο που ασκούσαν και για την άσκηση του οποίου έχουν κηρυχθεί σε καθεστώς ολικής μόνιμης ανικανότητας, η καταβολή του εν λόγω συμπληρώματος, δυνάμει του άρθρου 6, παράγραφος 4, του διατάγματος 1646/1972, «αναστέλλεται για όσο χρονικό διάστημα ο εργαζόμενος εργάζεται».

- 21 Αντιθέτως, η λήψη της ίδιας της συντάξεως ολικής μόνιμης ανικανότητας είναι συμβατή με την άσκηση άλλου επαγγέλματος.
- 22 Κατά το άρθρο 143, παράγραφος 4, του LGSS, όταν ο δικαιούχος συντάξεως μόνιμης ανικανότητας συμπληρώσει την ηλικία των 65 ετών, η σύνταξη αυτή μετατρέπεται σε σύνταξη γήρατος. Αυτή η αλλαγή ονομασίας δεν επηρεάζει, ωστόσο, τις προϋποθέσεις εφαρμογής της εν λόγω παροχής.

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

- 23 Ο J. Blanco Marqués, γεννηθείς στις 3 Φεβρουαρίου 1943, είναι δικαιούχος ισπανικής συντάξεως λόγω ολικής μόνιμης ανικανότητας ασκήσεως του επαγγέλματος του εξειδικευμένου ηλεκτρολόγου ορυχείου, οφειλόμενης σε μη επαγγελματική νόσο η οποία αναγνωρίστηκε με δικαστική απόφαση της 3ης Ιουνίου 1998, αναπτύσσουσα αποτελέσματα από τις 13 Ιανουαρίου 1998. Για τη θεμελίωση του δικαιώματος στη σύνταξη αυτή και τον υπολογισμό του ύψους της ελήφθησαν αποκλειστικώς υπόψη οι εισφορές που είχαν καταβληθεί στο ισπανικό σύστημα κοινωνικής ασφάλισης. Δεδομένου ότι ο εργαζόμενος είχε, κατά την ημερομηνία από την οποία η απόφαση αυτή άρχισε να αναπτύσσει αποτελέσματα, ηλικία άνω των 55 ετών, του χορηγήθηκε, σύμφωνα με το άρθρο 6, παράγραφοι 1 έως 3, του διατάγματος 1646/1972, το συμπλήρωμα του 20 %.
- 24 Κατά τη συμπλήρωση του 65ου έτους της ηλικίας του, ο J. Blanco Marqués έλαβε σύνταξη γήρατος από το ελβετικό σύστημα κοινωνικής ασφάλισης, καταβαλλόμενη από 1ης Μαρτίου 2008. Η εν λόγω σύνταξη γήρατος τού χορηγήθηκε λαμβανομένων αποκλειστικώς υπόψη των εισφορών που είχε καταβάλει στο ελβετικό υποχρεωτικό σύστημα κοινωνικής ασφάλισης.
- 25 Με απόφαση της 24ης Φεβρουαρίου 2015, το INSS κατέργησε, από 1ης Φεβρουαρίου 2015, το συμπλήρωμα του 20 % που ελάμβανε ο J. Blanco Marqués, με το αιτιολογικό ότι το εν λόγω συμπλήρωμα ήταν ασυμβίβαστο με τη σύνταξη γήρατος, και αξίωσε από αυτόν την επιστροφή του ποσού των 17 340,95 ευρώ, που αντιστοιχούσε στα ποσά που του είχαν καταβληθεί ως συμπλήρωμα για το διάστημα από 1ης Φεβρουαρίου 2011 έως 31 Ιανουαρίου 2015 και για τα οποία δεν είχε συμπληρωθεί η παραγραφή.
- 26 Ο J. Blanco Marqués άσκησε προσφυγή κατά της αποφάσεως αυτής ενώπιον του Juzgado de lo Social n.º1 de Ponferrada (δικαστηρίου εργατικών διαφορών αριθ. 1 της Ponferrada, Ισπανία). Με απόφαση της 28ης Σεπτεμβρίου 2015, το δικαστήριο αυτό ακύρωσε την εν λόγω απόφαση, κρίνοντας ότι το συμπλήρωμα του 20 % δεν ήταν ασυμβίβαστο με τη λήψη ελβετικής συντάξεως γήρατος, καθόσον, κατ' εφαρμογή του άρθρου 46α, παράγραφος 3, στοιχείο α', του κανονισμού 1408/71 ή του άρθρου 53, παράγραφος 3, στοιχείο α', του κανονισμού 883/2004, ασυμβίβαστο μπορεί να υπάρχει μόνον εάν η εθνική νομοθεσία προβλέπει, για τους σκοπούς του ασυμβίβαστου αυτού, τον συνυπολογισμό των παροχών ή εισοδημάτων που αποκτήθηκαν στην αλλοδαπή. Όμως, τέτοιος κανόνας δεν υφίσταται στο ισπανικό δίκαιο.
- 27 Το INSS άσκησε έφεση κατά της αποφάσεως αυτής ενώπιον του Tribunal Superior de Justicia de Castilla y León (ανώτερου δικαστηρίου της Καστίλλης και Λεόν, Ισπανία), προβάλλοντας ότι, κατά τη νομολογία του Tribunal Supremo (Ανώτατου Δικαστηρίου, Ισπανία), η καταβολή του συμπληρώματος του 20 % αναστέλλεται όχι μόνο στην περίπτωση που ορίζεται ρητώς στο άρθρο 6, παράγραφος 4, του διατάγματος 1646/1972, δηλαδή όταν ο δικαιούχος εργάζεται, αλλά και στην περίπτωση που λαμβάνει σύνταξη γήρατος σε άλλο κράτος μέλος ή στην Ελβετία, καθόσον μια τέτοια σύνταξη γήρατος συνιστά εισόδημα που υποκαθιστά τα εισοδήματα από εργασία.

28 Υπό τις συνθήκες αυτές το Tribunal Superior de Justicia de Castilla y León (ανώτερο δικαστήριο της Καστίλλης και Λεόν) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα εξής προδικαστικά ερωτήματα:

- «1) Πρέπει να γίνει δεκτό ότι κανόνας εσωτερικού δικαίου, όπως ο προβλεπόμενος [στο] άρθρο 6, παράγραφος 4, του [διατάγματος 1646/1972], που ορίζει ότι η χορήγηση σε δικαιούχους συντάξεως καταβαλλόμενης λόγω ολικής μόνιμου ανικανότητας για την άσκηση του συνήθους επαγγέλματός τους, έχοντες ηλικία άνω των 55 ετών, συμπληρώματος 20% επί του βασικού ποσού της συντάξεως αυτής, “αναστέλλεται για όσο χρονικό διάστημα ο εργαζόμενος εργάζεται”, συνιστά κανόνα που απαγορεύει τη σώρευση κατά την έννοια των άρθρων 12 [και] 46α [έως] 46γ του κανονισμού [1408/71] και των άρθρων 5 [και] 53 [έως] 55 του κανονισμού [883/2004], λαμβανομένου υπόψη ότι, κατά το Tribunal Supremo (Ανώτατο Δικαστήριο), το θεσπιζόμενο με τον κανόνα αυτόν του εσωτερικού δικαίου ασυμβίβαστο ισχύει όχι μόνο σε περίπτωση ασκήσεως επαγγέλματος, αλλά και σε περίπτωση λήψεως συντάξεως γήρατος;
- 2) Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως στο προηγούμενο ερώτημα, πρέπει να γίνει δεκτό ότι τα άρθρα 46α, παράγραφος 3, στοιχείο α', του κανονισμού [1408/71] και 53, παράγραφος 3, στοιχείο α', του κανονισμού [883/2004] έχουν την έννοια ότι η εφαρμογή κανόνα περί αποκλεισμού της σωρεύσεως μεταξύ της επίμαχης παροχής και συντάξεως από άλλο κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή την Ελβετία είναι δυνατή μόνον όταν υφίσταται κανόνας του ισπανικού δικαίου με ισχύ νόμου που προβλέπει ρητώς ασυμβίβαστο μεταξύ των παροχών αναπηρίας, γήρατος ή επιζώντων της ισπανικής κοινωνικής ασφαλίσεως και των παροχών ή εισοδημάτων που έχουν αποκτηθεί από τον δικαιούχο στην αλλοδαπή; Ή είναι δυνατή η εφαρμογή του κανόνα που απαγορεύει τη σώρευση στις συντάξεις άλλου κράτους μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή της Ελβετίας, σύμφωνα με τα άρθρα 12 του κανονισμού [1408/71] και 5 του κανονισμού [883/2004], όταν, παρά την έλλειψη ρητής νομοθετικής προβλέψεως, η εθνική νομολογία έχει υιοθετήσει ερμηνεία του εν λόγω κανόνα κατά την οποία η επίμαχη παροχή δεν συμβιβάζεται με σύνταξη γήρατος του ισπανικού δικαίου;
- 3) Εάν δοθεί απάντηση επί του προηγούμενου ερωτήματος βάσει της οποίας είναι δυνατή η εφαρμογή του ισπανικού κανόνα που απαγορεύει τη σώρευση (όπως έχει διασταλτικώς ερμηνευθεί από τη νομολογία) στην υπό κρίση υπόθεση, παρά την έλλειψη ρητής νομοθετικής προβλέψεως για παροχές ή εισοδήματα που έχουν αποκτηθεί στην αλλοδαπή, πρέπει να γίνει δεκτό ότι το κατά τα ανωτέρω συμπλήρωμα του 20 % που, σύμφωνα με την ισπανική νομοθεσία κοινωνικής ασφαλίσεως, λαμβάνουν οι εργαζόμενοι στους οποίους αναγνωρίζεται ολική μόνιμη ανικανότητα για την άσκηση του συνήθους επαγγέλματός τους και οι οποίοι έχουν ηλικία άνω των 55 ετών συνιστά παροχή της ίδιας ή διαφορετικής φύσεως σε σχέση με σύνταξη γήρατος του ελβετικού συστήματος κοινωνικής ασφαλίσεως; Έχει ο κατά τα άρθρα 4, παράγραφος 1, του κανονισμού [1408/71] και 3, παράγραφος 1, του κανονισμού [883/2004] ορισμός των διαφόρων κλάδων κοινωνικής ασφαλίσεως εφαρμογή σε όλη την Κοινότητα ή πρέπει να ακολουθείται ο ορισμός που δίδει η εθνική νομοθεσία για κάθε συγκεκριμένη παροχή; Σε περίπτωση που ο ορισμός αυτός έχει εφαρμογή σε ολόκληρη την Κοινότητα, πρέπει το επίμαχο εν προκειμένω συμπλήρωμα του 20 % επί του βασικού ποσού της συντάξεως ολικής μόνιμου ανικανότητας να θεωρηθεί ως παροχή αναπηρίας ή ως παροχή ανεργίας, λαμβανομένου υπόψη ότι τούτο συμπληρώνει τη σύνταξη που καταβάλλεται λόγω ολικής μόνιμου ανικανότητας για την άσκηση του συνήθους επαγγέλματος, εξαιτίας της δυσκολίας ευρέσεως άλλης εργασίας την οποία αντιμετωπίζουν τα άτομα ηλικίας άνω των 55 ετών, με συνέπεια η καταβολή του συμπληρώματος αυτού να αναστέλλεται ενόσω ο δικαιούχος εργάζεται;
- 4) Εάν οι δύο παροχές θεωρηθούν της ίδιας φύσεως και δεδομένου ότι οι περίοδοι καταβολής εισφορών σε άλλο κράτος δεν έχουν ληφθεί υπόψη ούτε για τον καθορισμό του ποσού της ισπανικής συντάξεως ανικανότητας, ούτε για τον καθορισμό του ποσού του συμπληρώματός της, πρέπει να γίνει δεκτό ότι το συμπλήρωμα του 20 % επί του βασικού ποσού της ισπανικής συντάξεως ολικής μόνιμου ανικανότητας αποτελεί παροχή στην οποία έχουν εφαρμογή οι κανόνες

που απαγορεύουν τη σώρευση, στο μέτρο που το ποσό του συμπληρώματος αυτού πρέπει να καθορίζεται ανεξαρτήτως της διάρκειας των περιόδων ασφαλίσεως ή κατοικίας, κατά την έννοια των άρθρων 46β, παράγραφος 2, στοιχείο α', του κανονισμού [1408/71] και 54, παράγραφος 2, στοιχείο α', του κανονισμού [883/2004]; Μπορεί ο κανόνας που απαγορεύει τη σώρευση να τύχει εφαρμογής παρά το γεγονός ότι η εν λόγω παροχή δεν απαριθμείται στο παράρτημα IV, μέρος Δ, του κανονισμού [1408/71] ούτε στο παράρτημα IX του κανονισμού [883/2004];

- 5) Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως στο προηγούμενο ερώτημα, έχει εφαρμογή ο κανόνας των άρθρων 46α, παράγραφος 3, στοιχείο δ', του κανονισμού [1408/71] και 53, παράγραφος 3, στοιχείο δ', του κανονισμού [883/2004], κατά τον οποίο η ισπανική παροχή κοινωνικής ασφαλίσεως μπορεί να μειωθεί μόνο “μέχρι του ύψους των παροχών που απορρέουν από τη νομοθεσία” του άλλου κράτους, εν προκειμένω της Ελβετίας;
- 6) Εάν γίνει δεκτό ότι οι δύο παροχές έχουν διαφορετική μεταξύ τους φύση και δεδομένου ότι δεν προκύπτει ότι η Ελβετία εφαρμόζει κάποιον κανόνα που απαγορεύει τη σώρευση, μπορεί, δυνάμει των άρθρων 46γ του κανονισμού [1408/71] και 55 του κανονισμού [883/2004], να εφαρμοσθεί καθ' ολοκληρίαν η μείωση στο συμπλήρωμα του 20 % επί της ισπανικής συντάξεως ολικής μόνιμης ανικανότητας ή πρέπει η μείωση αυτή να αποτελέσει αντικείμενο διαιρέσεως ή αναλογικού επιμερισμού; Σε οποιαδήποτε από τις δύο αυτές περιπτώσεις, πρέπει να εφαρμοσθεί το συναγόμενο από τα άρθρα 46α, παράγραφος 3, στοιχείο δ', του κανονισμού [1408/71] και 53, παράγραφος 3, στοιχείο δ', του κανονισμού [883/2004] όριο, κατά το οποίο η ισπανική παροχή κοινωνικής ασφαλίσεως μπορεί να μειωθεί μόνο “μέχρι του ύψους των παροχών που απορρέουν από τη νομοθεσία” του άλλου κράτους, εν προκειμένω της Ελβετίας;»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Εισαγωγικές παρατηρήσεις

- 29 Δεδομένου ότι το αιτούν δικαστήριο αναφέρεται με τα προδικαστικά ερωτήματά του τόσο στις διατάξεις του κανονισμού 1408/71 όσο και στις διατάξεις του κανονισμού 883/2004, πρέπει, κατ' αρχάς, να καθοριστεί ποιος κανονισμός έχει εφαρμογή *rationae temporis* στην περίπτωση της κύριας δίκης.
- 30 Συναφώς, όπως προκύπτει από τη δικογραφία που έχει στη διάθεσή του το Δικαστήριο, η απόφαση με την οποία χορηγήθηκε η ισπανική σύνταξη ολικής μόνιμης ανικανότητας και η απόφαση με την οποία χορηγήθηκε η ελβετική σύνταξη γήρατος εκδόθηκαν το 1998 και το 2008, αντιστοίχως. Εφόσον οι δύο αυτές αποφάσεις, που αποτελούν τις γενεσιουργές αιτίες των επίμαχων συντάξεων, εκδόθηκαν πριν από την έναρξη ισχύος του κανονισμού 883/2004, κρίσιμες για την υπόθεση της κύριας δίκης είναι μόνον οι διατάξεις του κανονισμού 1408/71.

Επί του πρώτου ερωτήματος

- 31 Με το πρώτο του ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί εάν ο ισπανικός κανόνας που διαλαμβάνεται στο άρθρο 6, παράγραφος 4, του διατάγματος 1646/1972, όπως έχει ερμηνευθεί από το Tribunal Supremo (Ανώτατο Δικαστήριο), βάσει του οποίου η καταβολή του συμπληρώματος του 20 % αναστέλλεται κατά το διάστημα στο οποίο ο εργαζόμενος εργάζεται ή λαμβάνει σύνταξη γήρατος, συνιστά ρήτρα μειώσεως κατά την έννοια του άρθρου 12 του κανονισμού 1408/71.
- 32 Εισαγωγικά, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι εθνική νομοθεσία η οποία προβλέπει συμπλήρωμα συντάξεως ολικής μόνιμης ανικανότητας, όπως το συμπλήρωμα του 20 %, εμπίπτει στο καθ' ύλην πεδίο εφαρμογής του κανονισμού 1408/71.

- 33 Συγκεκριμένα, κατά το άρθρο του 4, παράγραφος 1, στοιχείο β', ο κανονισμός αυτός έχει εφαρμογή σε όλες τις «παροχές αναπηρίας, περιλαμβανομένων εκείνων που προορίζονται για τη διατήρηση ή βελτίωση της ικανότητας βιοπορισμού».
- 34 Περαιτέρω, κατά το άρθρο 1, στοιχείο κ', του εν λόγω κανονισμού, ως «παροχή» και «σύνταξη» νοούνται, με την πλέον ευρεία έννοια, κάθε παροχή και σύνταξη, περιλαμβανομένων και όλων των τμημάτων τους που βαρύνουν το Δημόσιο Ταμείο, οι προσαυξήσεις αναπροσαρμογής ή τα συμπληρωματικά επιδόματα.
- 35 Όσον αφορά την έννοια της «ρήτρας μειώσεως», κατά το άρθρο 12, παράγραφος 2, του κανονισμού 1408/71, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου ένας εθνικός κανόνας πρέπει να χαρακτηρίζεται ως ρήτρα μειώσεως αν ο υπολογισμός τον οποίο επιβάλλει έχει ως αποτέλεσμα να μειώνεται το ποσό της συντάξεως την οποία μπορεί να αξιώσει ο ενδιαφερόμενος λόγω του ότι λαμβάνει παροχή εντός άλλου κράτους μέλους (βλ., συναφώς, αποφάσεις της 7ης Μαρτίου 2002, *Insalaca*, C-107/00, EU:C:2002:147, σκέψη 16 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία, και της 7ης Μαρτίου 2013, *van den Booren*, C-127/11, EU:C:2013:140, σκέψη 28).
- 36 Εν προκειμένω, όπως προκύπτει από την απόφαση περί παραπομπής, δυνάμει του άρθρου 6, παράγραφος 4, του διατάγματος 1646/1972, όπως έχει ερμηνευθεί με τη νομολογία του *Tribunal Supremo* (Ανώτατου Δικαστηρίου), η καταβολή του συμπληρώματος του 20 % αναστέλλεται όχι μόνον όταν ο δικαιούχος λαμβάνει εισόδημα από εργασία, αλλά και όταν λαμβάνει σύνταξη γήρατος, δεδομένου ότι αυτή θεωρείται εισόδημα που υποκαθιστά τα εισοδήματα από εργασία. Περαιτέρω, βάσει της ίδιας νομολογίας, δεν συντρέχει λόγος να γίνεται διάκριση μεταξύ των εθνικών συντάξεων γήρατος και των συντάξεων που καταβλήθηκαν σε άλλο κράτος μέλος ή στην Ελβετία, με αποτέλεσμα τόσο οι πρώτες όσο και οι δεύτερες να πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά τον ίδιο τρόπο για τους σκοπούς της εφαρμογής της διατάξεως αυτής.
- 37 Κατά συνέπεια, ο επίμαχος στην κύρια δίκη εθνικός κανόνας πρέπει να θεωρηθεί ότι αφορά τις παροχές που λαμβάνει ο ενδιαφερόμενος σε άλλο κράτος μέλος ή στην Ελβετία, δεδομένου ότι, όσον αφορά την Ελβετία, η Ελβετική Συνομοσπονδία πρέπει, για τους σκοπούς της εφαρμογής του κανονισμού 1408/71, να εξομοιωθεί με κράτος μέλος της Ένωσης (απόφαση της 18ης Νοεμβρίου 2010, *Xhymshiti*, C-247/09, EU:C:2010:698, σκέψη 31).
- 38 Περαιτέρω, δεν αμφισβητείται ότι η εφαρμογή αυτού του εθνικού κανόνα έχει ως αποτέλεσμα τη μείωση του συνολικού ποσού των παροχών που μπορεί να αξιώσει ο ενδιαφερόμενος.
- 39 Το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι εθνικός κανόνας που προβλέπει ότι το συμπλήρωμα που προστίθεται στη σύνταξη γήρατος εργάτη μειώνεται κατά το ποσό της συντάξεως γήρατος την οποία ο ενδιαφερόμενος μπορεί να αξιώσει δυνάμει ασφαλιστικού συστήματος άλλου κράτους μέλους συνιστά ρήτρα μειώσεως κατά την έννοια του άρθρου 12, παράγραφος 2, του κανονισμού 1408/71 (απόφαση της 22ας Οκτωβρίου 1998, *Conti*, C-143/97, EU:C:1998:501, σκέψη 30).
- 40 Συναφώς, όσον αφορά το επιχείρημα που προέβαλαν το INSS και το TGSS, κατά το οποίο ο επίμαχος στην κύρια δίκη εθνικός κανόνας δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού 1408/71 λόγω του ότι προβλέπει απλώς και μόνον έναν κανόνα ασυμβίβαστου, το Δικαστήριο έχει διευκρινίσει ότι οι εθνικές ρήτρες μειώσεως δεν μπορούν να εξαιρεθούν από τις προϋποθέσεις και τα όρια εφαρμογής που επιβάλλει ο κανονισμός 1408/71 μέσω του χαρακτηρισμού τους ως ρητρών υπολογισμού ή κανόνων αποδείξεως (βλ., συναφώς, αποφάσεις της 22ας Οκτωβρίου 1998, *Conti*, C-143/97, EU:C:1998:501, σκέψη 24, και της 18ης Νοεμβρίου 1999, *Van Coile*, C-442/97, EU:C:1999:560, σκέψη 27).

- 41 Βάσει των ανωτέρω, στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι εθνική διάταξη, όπως η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης, δυνάμει της οποίας η καταβολή του συμπληρώματος συντάξεως ολικής μόνιμης ανικανότητας αναστέλλεται κατά το διάστημα στο οποίο ο δικαιούχος της συντάξεως αυτής λαμβάνει σύνταξη γήρατος σε άλλο κράτος μέλος ή στην Ελβετία συνιστά ρήτρα μειώσεως κατά την έννοια του άρθρου 12, παράγραφος 2, του κανονισμού 1408/71.

Επί του δευτέρου ερωτήματος

- 42 Με το δεύτερο ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί εάν το άρθρο 46α, παράγραφος 3, στοιχείο α', του κανονισμού 1408/71 έχει την έννοια ότι ο περιλαμβανόμενος σ' αυτό όρος «νομοθεσία του πρώτου κράτους μέλους» πρέπει να εκληφθεί υπό τη στενή έννοιά του ή εάν καλύπτει και την ερμηνεία της νομοθεσίας από ανώτατο εθνικό δικαστήριο.
- 43 Κατά τη διάταξη αυτή, «οι παροχές που αποκτώνται δυνάμει της νομοθεσίας άλλου κράτους μέλους ή άλλα εισοδήματα που αποκτώνται σε άλλο κράτος μέλος λαμβάνονται υπόψη μόνο εφόσον στη νομοθεσία του πρώτου κράτους μέλους προβλέπεται ότι λαμβάνονται υπόψη οι παροχές ή τα εισοδήματα που αποκτήθηκαν στο εξωτερικό».
- 44 Περαιτέρω, κατά το άρθρο 1, στοιχείο ι', του κανονισμού 1408/71, ο όρος «νομοθεσία» προσδιορίζει, για κάθε κράτος μέλος, τους υφιστάμενους ή μελλοντικούς νόμους, τις κανονιστικές πράξεις, κανονισμούς και κάθε άλλο μέτρο εφαρμογής, που αφορούν τους κλάδους και τα συστήματα κοινωνικής ασφάλισης.
- 45 Εν προκειμένω, όπως προκύπτει από τη σκέψη 27 της παρούσας αποφάσεως, μολονότι το γράμμα του άρθρου 6 του διατάγματος 1646/1972 προβλέπει την αναστολή της καταβολής του συμπληρώματος του 20 % μόνο στην περίπτωση που ο δικαιούχος της συντάξεως ολικής μόνιμης ανικανότητας εργάζεται, η εθνική νομολογία έχει ερμηνεύσει τη διάταξη αυτή υπό την έννοια ότι η αναστολή που προβλέπει καλύπτει και την περίπτωση που ο δικαιούχος λαμβάνει σύνταξη γήρατος, είτε αυτή καταβάλλεται από το εθνικό σύστημα κοινωνικής ασφάλισης είτε από το σύστημα άλλου κράτους μέλους ή της Ελβετίας.
- 46 Όσον αφορά το ζήτημα αν η ερμηνεία νομοθετικής διατάξεως από ανώτατο δικαστήριο πρέπει να χαρακτηριστεί ως νομοθεσία κατά την έννοια του άρθρου 1, στοιχείο ι', του κανονισμού 1408/71, πρέπει να υπομνησθεί ότι το περιεχόμενο των εθνικών νομοθετικών, κανονιστικών ή διοικητικών διατάξεων πρέπει να εκτιμάται λαμβανομένης υπόψη της ερμηνείας τους από τα εθνικά δικαστήρια (απόφαση της 8ης Ιουνίου 1994, Επιτροπή κατά Ηνωμένου Βασιλείου, C-382/92, EU:C:1994:233, σκέψη 36).
- 47 Μολονότι δεν λαμβάνονται υπόψη μεμονωμένες αποφάσεις ή αποφάσεις αντίθετες προς την κρατούσα νομολογία, δεν ισχύει το ίδιο στην περίπτωση νομολογιακής ερμηνείας που έχει επικυρωθεί από ανώτατο εθνικό δικαστήριο (βλ., συναφώς, απόφαση της 9ης Δεκεμβρίου 2003, Επιτροπή κατά Ιταλίας, C-129/00, EU:C:2003:656, σκέψη 32).
- 48 Υπό τις συνθήκες αυτές, στο δεύτερο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 46α, παράγραφος 3, στοιχείο α', του κανονισμού 1408/71 έχει την έννοια ότι ο περιλαμβανόμενος σ' αυτό όρος «νομοθεσία του πρώτου κράτους μέλους» πρέπει να ερμηνεύεται ως καλύπτων την ερμηνεία εθνικής νομοθετικής διατάξεως από ανώτατο εθνικό δικαστήριο.

Επί του τρίτου ερωτήματος

- 49 Με το τρίτο ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί εάν το συμπλήρωμα του 20 % που χορηγήθηκε στον εργαζόμενο που έλαβε σύνταξη ολικής μόνιμης ανικανότητας δυνάμει της ισπανικής νομοθεσίας και η σύνταξη γήρατος που έλαβε ο ίδιος εργαζόμενος στην Ελβετία πρέπει να θεωρηθούν ως ιδίας ή διαφορετικής φύσεως κατά την έννοια του κανονισμού 1408/71.
- 50 Για να δοθεί απάντηση στο ερώτημα αυτό, πρέπει να υπομνησθεί ότι, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, παροχές κοινωνικής ασφάλισης πρέπει να θεωρούνται ως ιδίας φύσεως όταν το αντικείμενο και ο σκοπός τους, καθώς και η βάση υπολογισμού τους και οι προϋποθέσεις χορηγήσεώς τους είναι πανομοιότυπα. Αντιθέτως, χαρακτηριστικά που είναι μόνο τυπικά δεν πρέπει να θεωρούνται συστατικά στοιχεία καθοριστικά για τον χαρακτηρισμό των παροχών (βλ., συναφώς, αποφάσεις της 5ης Ιουλίου 1983, Valentini, 171/82, EU:C:1983:189, σκέψη 13· της 11ης Αυγούστου 1995, Schmidt, C-98/94, EU:C:1995:273, σκέψεις 24 και 31, καθώς και της 18ης Ιουλίου 2006, De Cuyper, C-406/04, EU:C:2006:491, σκέψη 25).
- 51 Εν προκειμένω, όσον αφορά το αντικείμενο και τον σκοπό του συμπληρώματος του 20 %, από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει ότι το συμπλήρωμα αυτό προορίζεται για την προστασία συγκεκριμένης κατηγορίας ιδιαίτερα ευάλωτων προσώπων, δηλαδή των εργαζομένων ηλικίας από 55 έως 65 ετών, στους οποίους έχει αναγνωριστεί ολική μόνιμη ανικανότητα και οι οποίοι είναι δύσκολο να εξεύρουν εργασία σε επάγγελμα διαφορετικό από εκείνο που ασκούσαν προηγουμένως.
- 52 Για την επίτευξη του σκοπού αυτού, στους εν λόγω εργαζομένους χορηγείται συμπλήρωμα της συντάξεως ολικής μόνιμης ανικανότητας, το ποσό του οποίου καθορίζεται σε συνάρτηση με τη βάση υπολογισμού που ελήφθη υπόψη για να καθοριστεί το ύψος της εν λόγω συντάξεως ανικανότητας.
- 53 Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι το συμπλήρωμα του 20 %, καθώς και η σύνταξη ολικής μόνιμης ανικανότητας της οποίας αυτό αποτελεί αυτοδικαίως παρεπόμενο στοιχείο παρουσιάζουν χαρακτηριστικά ανάλογα με εκείνα των παροχών γήρατος, στον βαθμό που αποσκοπούν στην εξασφάλιση των μέσων διαβίωσης των εργαζομένων που έχουν κηρυχθεί σε ολική μόνιμη ανικανότητα για την άσκηση του συνήθους επαγγέλματός τους και οι οποίοι, έχοντας συμπληρώσει ορισμένη ηλικία, θα είχαν δυσκολίες να εξεύρουν εργασία σε τομέα διαφορετικό από εκείνον του συνήθους επαγγέλματός τους.
- 54 Από αυτήν, εξάλλου, ακριβώς την άποψη διαφέρουν η σύνταξη ολικής μόνιμης ανικανότητας και το συμπλήρωμα του 20 % από την παροχή ανεργίας, η οποία καλείται να καλύψει τον κίνδυνο που συνδέεται με την απώλεια εισοδήματος την οποία υφίσταται ο εργαζόμενος λόγω της απώλειας της εργασίας του, παρ' όλο που είναι ακόμη ικανός προς εργασία (βλ., συναφώς, απόφαση της 18ης Ιουλίου 2006, De Cuyper, C-406/04, EU:C:2006:491, σκέψη 27).
- 55 Συγκεκριμένα, αντίθετα προς την παροχή ανεργίας, η οποία έχει ως σκοπό να παράσχει στον ενδιαφερόμενο τη δυνατότητα να παραμείνει στην αγορά εργασίας κατά τη διάρκεια της περιόδου ανεργίας, η σύνταξη λόγω ολικής μόνιμης ανικανότητας και το συμπλήρωμα του 20 % αποσκοπούν στο να παράσχουν στον δικαιούχο της εν λόγω συντάξεως τα οικονομικά μέσα προς κάλυψη των αναγκών του κατά το διάστημα από τη διαπίστωση της ολικής μόνιμης ανικανότητας προς εργασία μέχρι την ηλικία της συνταξιοδοτήσεως.
- 56 Επομένως, στην περίπτωση που ο δικαιούχος συντάξεως ολικής μόνιμης ανικανότητας μπορέσει να ενσωματωθεί εκ νέου στην αγορά εργασίας σε εργασία διαφορετική από εκείνη που ασκούσε προηγουμένως, η χορήγηση αυτής καθαυτήν της συντάξεως ολικής μόνιμης ανικανότητας εξακολουθεί να είναι διασφαλισμένη και μόνον η καταβολή του συμπληρώματος του 20 % αναστέλλεται λόγω της ασκήσεως της νέας εργασίας από την οποία μπορεί να καλύψει μέρος των επαγγελματικών εσόδων που απώλεσε.

- 57 Συνεπώς, η αναστολή της καταβολής του συμπληρώματος του 20 % αποσκοπεί αποκλειστικά στην προσαρμογή των όρων χορηγήσεως της συντάξεως ολικής μόνιμης ανικανότητας προς την κατάσταση του δικαιούχου και δεν μπορεί, ως εκ τούτου, να προσδώσει στην παροχή αυτή διαφορετική φύση από εκείνη που διαπιστώθηκε στη σκέψη 53 της παρούσας αποφάσεως.
- 58 Το συμπέρασμα αυτό ενισχύεται από το γεγονός ότι η ισπανική νομοθεσία εξομοιώνει πλασματικώς, κατά τη συμπλήρωση της ηλικίας συνταξιοδότησεως λόγω γήρατος, τη σύνταξη μόνιμης ανικανότητας με τη σύνταξη γήρατος.
- 59 Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι, όταν εργαζόμενος λαμβάνει παροχές αναπηρίας που έχουν μετατραπεί σε σύνταξη γήρατος δυνάμει της νομοθεσίας ενός κράτους μέλους και παροχές αναπηρίας που δεν έχουν ακόμη μετατραπεί σε σύνταξη γήρατος δυνάμει της νομοθεσίας άλλου κράτους μέλους, η σύνταξη γήρατος και οι παροχές αναπηρίας πρέπει να θεωρούνται ως παροχές της ίδιας φύσεως (αποφάσεις της 2ας Ιουλίου 1981, Celestre κ.λπ., 116/80, 117/80 και 119/80 έως 121/80, EU:C:1981:159, σκέψη 11 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία, καθώς και της 18ης Απριλίου 1989, Di Felice, 128/88, EU:C:1989:153, σκέψη 13).
- 60 Ως εκ τούτου, το συμπλήρωμα του 20 % που χορηγείται στον εργαζόμενο ο οποίος λαμβάνει σύνταξη ολικής μόνιμης ανικανότητας βάσει της ισπανικής νομοθεσίας και η σύνταξη γήρατος που λαμβάνει ο ίδιος εργαζόμενος στην Ελβετία πρέπει να θεωρούνται ως παροχές της ίδιας φύσεως, και τούτο τόσο κατά το διάστημα από τη διαπίστωση της ολικής μόνιμης ανικανότητας από την ηλικία των 55 ετών μέχρι την ηλικία της συνταξιοδότησεως λόγω γήρατος όσο και μετά τη συμπλήρωση του ορίου ηλικίας συνταξιοδότησεως λόγω γήρατος.
- 61 Επομένως, στο τρίτο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι συμπλήρωμα συντάξεως ολικής μόνιμης ανικανότητας, όπως το επίμαχο στην υπόθεση της κύριας δίκης, το οποίο χορηγείται σε εργαζόμενο βάσει της νομοθεσίας ενός κράτους μέλους και σύνταξη γήρατος που λαμβάνει ο ίδιος εργαζόμενος στην Ελβετία πρέπει να θεωρούνται ως παροχές της ίδιας φύσεως κατά την έννοια του κανονισμού 1408/71.

Επί του τέταρτου και του πέμπτου προδικαστικού ερωτήματος

- 62 Με το τέταρτο και το πέμπτο ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ερωτά, κατ' ουσίαν, ποιες συγκεκριμένες διατάξεις του κανονισμού 1408/71 σχετικές με τη σώρευση παροχών της ίδιας φύσεως πρέπει να εφαρμοστούν στην περίπτωση που οι δύο επίμαχες παροχές πρέπει να θεωρηθούν ως ίδιας φύσεως.
- 63 Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι, κατά το άρθρο 12, παράγραφος 2, του κανονισμού 1408/71, οι ρήτρες περί αποκλεισμού της σωρεύσεως που προβλέπει η νομοθεσία ενός κράτους μέλους εφαρμόζονται, εφόσον δεν ορίζεται άλλως στον εν λόγω κανονισμό, σε βάρος των δικαιούχων που λαμβάνουν παροχή από το κράτος μέλος αυτό, οσάκις μπορούν να λάβουν και άλλες παροχές κοινωνικής ασφάλισως, ακόμη και αν οι παροχές αυτές αποκτήθηκαν δυνάμει της νομοθεσίας άλλου κράτους μέλους (αποφάσεις της 7ης Μαρτίου 2002, Insalaca, C-107/00, EU:C:2002:147, σκέψη 22, και της 7ης Μαρτίου 2013, van den Booren, C-127/11, EU:C:2013:140, σκέψη 29).
- 64 Όσον αφορά τις ειδικές διατάξεις που εφαρμόζονται στις παροχές αναπηρίας, γήρατος ή επιζώντων, το άρθρο 46β, παράγραφος 2, στοιχείο α', του κανονισμού 1408/71 ορίζει ότι οι ρήτρες περί αποκλεισμού της σωρεύσεως που προβλέπονται από εθνική νομοθεσία εφαρμόζονται για παροχή που έχει υπολογιστεί σύμφωνα με το άρθρο 46, παράγραφος 1, στοιχείο α', σημείο i, του κανονισμού αυτού μόνον όταν πληρούνται σωρευτικώς δύο προϋποθέσεις, δηλαδή όταν, πρώτον, το ποσό της παροχής είναι ανεξάρτητο από τη διάρκεια των περιόδων ασφάλισως ή κατοικίας που έχουν πραγματοποιηθεί και, δεύτερον, όταν η παροχή απαριθμείται στο παράρτημα IV, μέρος Δ, του εν λόγω κανονισμού.

- 65 Εν προκειμένω, όπως προκύπτει από τα στοιχεία της δικογραφίας που έχει στη διάθεσή του το Δικαστήριο, οι επίμαχες στην κύρια δίκη παροχές πληρούν το κριτήριο που θέτει το άρθρο 46, παράγραφος 1, στοιχείο α', σημείο i, του κανονισμού 1408/71, δεδομένου ότι οι δύο συντάξεις υπολογίστηκαν από τους αντίστοιχους εθνικούς φορείς δυνάμει μόνο των διατάξεων της εφαρμοστέας νομοθεσίας, χωρίς να χρειαστεί να εφαρμοστεί μηχανισμός συνυπολογισμού ή αναλογικού επιμερισμού.
- 66 Όσον αφορά τις δύο σωρευτικές προϋποθέσεις, μολονότι οι διάδικοι που κατέθεσαν γραπτές παρατηρήσεις διαφωνούν ως προς το κατά πόσον το ποσό του συμπληρώματος του 20 % εξαρτάται από την καλυπτόμενη περίοδο ασφάλισης – με αποτέλεσμα να απόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εξακριβώσει το ζήτημα αυτό – εντούτοις δεν αμφισβητείται ότι παροχή της φύσεως αυτής δεν απαριθμείται ρητώς στο παράρτημα IV, μέρος Δ, του κανονισμού 1408/71.
- 67 Βάσει των ανωτέρω, στο τέταρτο και στο πέμπτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 46β, παράγραφος 2, στοιχείο α', του κανονισμού 1408/71 έχει την έννοια ότι εθνικός κανόνας περί αποκλεισμού της σωρεύσεως, όπως αυτός που απορρέει από το άρθρο 6 του διατάγματος 1646/1972, δεν έχει εφαρμογή σε παροχή που υπολογίζεται σύμφωνα με το άρθρο 46, παράγραφος 1, στοιχείο α', σημείο i, του εν λόγω κανονισμού όταν η παροχή αυτή δεν απαριθμείται στο παράρτημα IV, μέρος Δ, του ίδιου κανονισμού.

Επί του έκτου ερωτήματος

- 68 Λαμβανομένης υπόψη της απαντήσεως που δόθηκε στα δύο προηγούμενα ερωτήματα, παρέλκει η απάντηση στο έκτο ερώτημα.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 69 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπíπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (δέκατο τμήμα) αποφαινεται:

- 1) Εθνική διάταξη, όπως η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης, δυνάμει της οποίας η καταβολή του συμπληρώματος συντάξεως ολικής μόνιμης ανικανότητας αναστέλλεται κατά το διάστημα στο οποίο ο δικαιούχος της συντάξεως αυτής λαμβάνει σύνταξη γήρατος σε άλλο κράτος μέλος ή στην Ελβετία, συνιστά ρήτρα μειώσεως κατά την έννοια του άρθρου 12, παράγραφος 2, του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1971, περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης στους μισθωτούς, στους μη μισθωτούς και στα μέλη των οικογενειών τους που διακινούνται εντός της Κοινότητας, όπως τροποποιήθηκε και επικαιροποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΚ) 118/97 του Συμβουλίου, της 2ας Δεκεμβρίου 1996, ως έχει μετά την τροποποίησή του από τον κανονισμό (ΕΚ) 592/2008 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Ιουνίου 2008.
- 2) Το άρθρο 46α, παράγραφος 3, στοιχείο α', του κανονισμού 1408/71, όπως τροποποιήθηκε και επικαιροποιήθηκε με τον κανονισμό 118/97, ως έχει μετά την τροποποίησή του από τον κανονισμό 592/2008, έχει την έννοια ότι ο όρος «νομοθεσία του πρώτου κράτους μέλους» πρέπει να ερμηνεύεται ως καλύπτων την ερμηνεία εθνικής νομοθετικής διατάξεως από ανώτατο εθνικό δικαστήριο.

- 3) Συμπλήρωμα συντάξεως ολικής μόνιμης ανικανότητας, όπως το επίμαχο στην υπόθεση της κύριας δίκης, το οποίο χορηγείται σε εργαζόμενο βάσει της νομοθεσίας ενός κράτους μέλους και σύνταξη γήρατος που λαμβάνει ο ίδιος εργαζόμενος στην Ελβετία πρέπει να θεωρούνται ως παροχές της ίδιας φύσεως κατά την έννοια του κανονισμού 1408/71, όπως τροποποιήθηκε και επικαιροποιήθηκε με τον κανονισμό 118/97, ως έχει μετά την τροποποίησή του από τον κανονισμό 592/2008.
- 4) Το άρθρο 46β, παράγραφος 2, στοιχείο α', του κανονισμού 1408/71, όπως τροποποιήθηκε και επικαιροποιήθηκε με τον κανονισμό 118/97, ως έχει μετά την τροποποίησή του από τον κανονισμό 592/2008, έχει την έννοια ότι εθνικός κανόνας περί αποκλεισμού της σωρεύσεως, όπως αυτός που απορρέει από το άρθρο 6 του Decreto 1646/1972 para la aplicación de la ley 24/1972, de 21 de junio, en materia de prestaciones del Régimen General de la Seguridad Social (διατάγματος 1646/1972 για την εφαρμογή του νόμου 24/1972, της 21ης Ιουνίου 1972, όσον αφορά τις παροχές του γενικού καθεστώτος κοινωνικής ασφάλισεως), της 23ης Ιουνίου 1972, δεν έχει εφαρμογή σε παροχή που υπολογίζεται σύμφωνα με το άρθρο 46, παράγραφος 1, στοιχείο α', σημείο i, του εν λόγω κανονισμού όταν η παροχή αυτή δεν απαριθμείται στο παράρτημα IV, μέρος Δ, του ίδιου κανονισμού.

(υπογραφές)